

Az újra felfedezett Adria Magyar írók az Adrián, szerk.: Kiss Gy. Csaba. Új Palatinus Kiadó, Bp., 2007.

A Palatinus Kiadó új, tematikus antológiája „irodalmi útikönyv”, az Adriai-tenger partján Fiumétől Raguzáig kalauzolja végig az olvasót a magyar irodalmi klasszikusainak segítségével.

Hazánk számára az Adriával való összekötő kapcsolatot az elmúlt évszázadok folyamán elsősorban a Balkán-félsziget nyugati oldalán, az Adriai-tenger partján fekvő Dalmácia, majd az 1770-es évektől az első világháború végéig terjedő időszakban a szintén tengerparti, de közvetlen magyar irányítás alatt lévő Fiume jelentette. Ez a terület a maga változatos múltjával még a történeti szempontból rendkívül tarka Közép-Európában is unikumnak számított, hiszen az évszázadok folyamán volt római, illír, frank, bizánci, horvát, magyar, velencei, török, francia, osztrák, horvát és olasz fennhatóság alatt, ami kitörölhetetlen nyomokat hagyott a térség kultúrájában. A dalmát tengerpart a XII. században, Könyves Kálmán idején került magyar kézbe. A tatárjárás idején a menekülő IV. Béla király itt talált menedéket az egykori Trau (ma Trogir) szigetén az öt üldöző mongolok elől.

Maga az adriai térség Magyarország számára mindig egyfajta ablakot jelentett a korabeli nagyvilág felé, ami a középkorban a mesés Keletet, a reformkortól pedig Nyugat-Európát jelentette. Nem véletlen, hogy az utolsó reformkori országgyűlésen a Kossuth vezette reformellenzék is éppen az Adriai-tengerrel közvetlen kapcsolatot jelentő Fiume felé húzódó vasútvonal megépítése mellett foglalt állást, ezzel önálló magyar gazdaságpolitikai alternatívát is felmutatva, míg a konzervatívok ezzel szemben a Bécs felé történő vasútépitést szorgalmazták. 1848–49-ben ez a terület horvát–magyar konfliktusok színhelyévé vált, és a szabadságharc nyitányát éppen Jellačić horvát bán Fiume elleni támadása jelentette 1848 augusztusában.

A kiegyezést követő békés, polgárosodó időszakban az Adria szerepe a korábbiakhoz képest fokozatosan átalakult. Míg Fiume városa változatlanul az első számú magyar tengeri kikötő maradt, ahol a kereskedelem volt a fő szerep, addig a térség elsősorban a nyaralás és a pihenés szempontjából értékelődött fel. Az adriai nyaralás a dualizmus korától kezdve a második világháború végéig terjedő időszakban szervesen hozzátartozott a korabeli magyar középosztály életéhez. Ezt a változást a kötetben szereplő írások is jól mutatják, hiszen na-

gyobb részük a szerzők nyaralás közben szerzett élményeiből táplálkozik, bár akad olyan szerző, aki a Bach-rendszer idején kényszorsorozott katonaként, vagy a reformkori Fiume gimnáziumának első magyar nyelv és irodalom tanáraként ismerte meg az Adriát, mint például Herman Ottó vagy Császár Ferenc.

A kötetben szereplő írások a XIX. század közepe és a második világháború vége között születtek. Bár legtöbbször novella, a válogatásban regényrészletek, útirajzok és esszék is helyet kaptak, amelyek meglehetősen pontos képet nyújtanak az egykori magyar középosztály Adria-élményéről. A kötet szerzői a magyar irodalom klasszikusai (pl.: Jókai Mór, Molnár Ferenc, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor, Heltai Jenő, Szentkuthy Miklós, Cholnoky Viktor) mellett kevésbé ismert, vagy napjainkra már a háttérbe szorult írók (pl.: Szini Gyula, Pekár Gyula, Herczeg Ferenc, Tormay Cecile stb.), illetve a magyar szellemi élet olyan kiemelkedő személyiségei, mint a már említett Herman Ottó vagy Hamvas Béla. Írásaikban felbukkan a „nancsvirágos dél”, vagyis az Adria vidékének valamennyi színfoltja, a római és középkori eredetű városok mediterrán atmoszférája, az ottani halászközpontok folyamatos harca a tengerrel, a fegyveresen járó hegylakók romantikusan vad élete, a gyakori horvát–olasz ellentét. A háttérben a Monarchiát szimbolizáló hivatalnokok és hadihajók állandó jelenléte adja.

Maga a kötet egy valamikor létező, mára már letűnt világot elevenít fel. Erre a világra az Osztrák–Magyar Monarchia 1918-as felbomlása komoly csapást mért, a kegyelemdőfést pedig a második világháborút követő új rend adta meg neki, amikor egyfajta Atlantiszként végleg a történelem süllyesztőjébe került. A kilencvenes években az Adria újra felértékelődött hazánkban, és ismételten a magyar turisztika kedvelt célpontjainak egyikévé vált.

Vesztróczy Zsolt

Megjelent az Irodalmi Jelen júliusi száma!

„Mindig azt a bizonyos belső hangot követtem” – Sohár Pál interjúja Kányádi Sándorral

Bencez Attila, Böszörményi Zoltán, Czegő Zoltán, Gömöri György, Györfly Ákos, Izsó Zita, Kroff Iván, Pallag Zoltán, Sántha Attila, Varga Borbála, Viivi Luik versei

Balázs Attila, Bányai Tamás, Bogdán László, Ferencz Zsuzsanna, Krusovszky Dénes, Lászlóffy Csaba, Najmányi László, Petró János, Réhon József, Sárközi Mátyás írásai

Weiner Sennyey Tibor esszérovatot indít

Kritika Háty János, Zalán Tibor, Juhász Katalin, Nagy Cili, Hatházi András, Aaron Blumm, Wojciech Kuczok, John Calder könyveiről

Színház- és filmkritika Márton Imola, Jászay Tamás, Bedecs László, Gyenge Zsolt tollából

Beszéd a palackból Szöcs Géza, A bőség zavara Onagy Zoltán, Sándor vagyok én is Johan von Kronstadt rovata.